

L. A. GEELHOED

FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA

Az ismertetés napja: 2005. február 1-je¹

I — Bevezetés

A — A jogvita előzményei

1. A jelen ügyben az Európai Közösségek Bizottsága annak megállapítását kéri a Bíróságtól, hogy a Görög Köztársaság — mivel nem tette meg az előírt határidőn belül a jogellenesnek és a közös piaccal összeegyeztethetetlennek ítélt támogatások (kivéve a társadalombiztosítás nemzeti rendszerének járulékaire vonatkozó támogatásokat) visszafizetéséhez szükséges valamennyi intézkedést a Görögország által az Olympic Airways részére nyújtott támogatásokról szóló, 2002. december 11-i 2003/372/EK bizottsági határozat (a továbbiakban: a határozat)² 3. cikkének megfelelően, vagy legalábbis nem tájékoztatta a Bizottságot az e határozat 4. cikke alapján meghozott intézkedésekről — nem teljesítette az említett cikkekből és az EK-Szerződésből eredő kötelezettségeit.

2. A jogvita előzményeit kimerítő módon kifejtette a határozat. Ezért csak azokra a jelen eljárás szempontjából lényeges ténybeli és eljárásbeli elemekre szorítkozunk, amelyek azzal kapcsolatosak, hogy a Görög Köztársaság a fenti határozat 3. és 4. cikkéből eredő kötelezettségeit állítólagosan nem teljesítette.

3. 1996-ban a Bizottság az EK 88. cikk (2) bekezdése szerinti eljárást indított e tagállammal szemben, melynek tárgya az Olympic Airways vállalkozás részére nyújtott támogatás volt, és amely az 1998. augusztus 14-i 1999/332/EK bizottsági határozat³ elfogadását eredményezte, amely határozat az adósság 1994-ben jóváhagyott biztosítékaira, csökkentésére és tőkévé való átszámítására, valamint egyéb biztosítékokra és összesen 40,8 milliárd GRD összegű tőkeinjekcióra vonatkozott, amely három részletben, azaz 19, 14 és 7,8 milliárd GRD összegben fizetendő. E támogatások nyújtását egy, az 1998–2002. évekre vonatkozó, átdolgozott

1 — Eredeti nyelv: francia.

2 — HL 2003. L 132., 1. o.

3 — HL 1999. L 128., 1. o.

szerkezetátalakítási tervvel kötötték össze, és különleges feltételeknek rendelték alá.

4. 2002. március 6-i határozatával a Bizottság megindította az EK 88. cikk (2) bekezdése szerinti eljárást, azzal az indokkal, hogy az említett szerkezetátalakítási tervet nem alkalmazták, és a támogatásokat jóváhagyó határozat bizonyos feltételeit nem tartották be. Az eljárás megindításáról szóló határozathoz a 659/1999/EK rendelet⁴ 10. cikke szerinti információ nyújtására vonatkozó felszólítást is csatoltak.

5. 2002. augusztus 9-én a Bizottság újabb felszólítást intézett a Görög Köztársasághoz a kért információ nyújtása érdekében, többek között az államnál felmerült üzemeltetési költségek kifizetésére vonatkozó mérlegekre és összegekre vonatkozóan. A görög hatóságok által a tárgyban adott válaszokat a Bizottság elégtelennek ítélte.

6. 2002. december 11-én a Bizottság jóváhagyta a jelen eljárás tárgyát képező határozatot. A határozatot többek között arra a megállapításra alapozták, hogy a szerkezetátalakítási terv céljainak többségét nem érték el, és hogy az 1999/332 határozat feltételeit nem tartották be teljes egészében. A Bizottság megállapítja, hogy a támogatásokat jóváhagyó határozatot nem megfelelően alkalmazták. A Bizottság ezen kívül utal új

működési támogatások meglétére, amelyek lényegében abból állnak, hogy a görög állam eltűri a 2001. október–december havi társadalombiztosítási járulékok, az üzemanyagok és a pótalkatrészek utáni hozzáadottértékadó (a továbbiakban: HÉA), az 1998–2001. évekre vonatkozó időszakban a repülőtereknek járó, 2,46 millió euró összegű bérleti díjak, a 33,9 millió eurót kitevő repülőtéri illetékek és a 61 millió euró nagyságú ún. „spatosimo” (a görög repülőtereken az induláskor az utasoktól beszedett adó, melyet a fenti repülőterek fejlesztésére fordítanak) nemfizetését vagy esetükben a fizetési határidő elhalasztását.

7. A Bizottság határozata a következőképpen van megfogalmazva:

„Első cikk

A szerkezetátalakítási támogatás, amelyet Görögország az Olympic Airways számára a következő formában nyújtott:

- a) a társaság számára 1994. október 7-ig, az a 1975. június 26-i 96/75. sz. görög törvény 6. cikke alapján engedélyezett hitelgaranciák;

⁴ — Az EK-Szerződés 93. cikkének alkalmazására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló 1999. március 22-i tanácsi rendelet (HL L 83., 1. o.).

- b) a 378 millió USD-ig terjedő új hitelgaranciák, amelyekről 2001. március 31-ig kell hitelszerződést kötni az új repülőgépek vásárlására és az Olympic Airwaysnek az új spatai repülőtérre való költözéséhez szükséges beruházásokra;
- a) a szerkezetátalakítási terv hatékony végrehajtása a társaság hosszú távú életképességének elérése céljából;
- c) az [Olympic Airways] adósságának 427 milliárd GRD-vel történő csökkentése;
- b) a támogatás jóváhagyását kísérő 24 különleges kötelezettségvállalás betartása, és
- d) a társaság 64 milliárd GRD összegű adósságának tőkévé alakítása;
- c) a szerkezetátalakítási támogatás végrehajtásának rendszeres figyelemmel kísérése.
- e) 54 milliárd GRD tőkeinjekció 40,8 milliárd GRD-re csökkentve, három részletben, 19, 14 és 7,8 milliárd görög drachma 1995-ben, 1998-ban és 1999-ben,

2. cikk

Az állami támogatás, amelyet Görögország a társadalombiztosítási járulékok, az Olympic Aviation által az üzemanyagra és a pótalkatrészekre vonatkozó HÉA, a különböző repülőterek számára járó bérleti díjak, a spatai és más repülőterek számára járó repülőtéri illetékek, valamint az ún. „spatosimo” adó tartós nem fizetésének eltérése formájában nyújtott, összeegyeztethetetlen a közös piaccal.

3. cikk

a közös piaccal összeegyeztethetetlennek minősül a Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése alapján, tekintettel arra, hogy az eredeti támogatás nyújtásának következő feltételei már nem teljesülnek be:

1. Görögország intézkedéseket fogad el az 1. cikkben említett 14 milliárd GRD (41 millió euró) összegű, a Szerződéssel össze-

egyvezetethetetlen támogatásnak, valamint a 2. cikkben említett, jogellenes módon nyújtott támogatásnak a kedvezményezett társaságtól való visszatéríttetésére.

2. A támogatás visszatéríttetését haladéktalanul végre kell hajtani a nemzeti jogszabályokban előírt eljárásoknak megfelelően, amennyiben azok lehetővé teszik a határozat azonnali és hatékony végrehajtását. A visszakövetelendő összegek magukban foglalják a támogatás nyújtásától azok tényleges visszafizetéséig járó kamatokat. A kamatokat a regionális támogatások nettó támogatástartalmanak kiszámítására használt referenciakamatláb alapján kell kiszámítani.

4. cikk

Görögország a jelen határozatról való értesítés időpontjától számított két hónapos határidő alatt tájékoztatja a Bizottságot az annak alapján tett intézkedésekről.

[...]"

8. 2003. február 11-én a görög kormány tájékoztatta a Bizottságot arról, hogy függet-

len szakértőt bízott meg annak ellenőrzésével, hogy az Olympic Airways rendelkezik-e az állam felé függőben lévő adóssággal, és hogy kedvezőbb elbánásban részesült-e. Az így összegyűjtött információk alapján az említett kormány úgy nyilatkozott, hogy nem alkalmazza a határozat 3. és 4. cikkét.

9. 2003. március 6-án a Bizottság jelezte az említett kormánynak, hogy köteles megfelelni a határozatnak. 2003. május 12-én a Bizottság ez utóbbihoz közleményt intézett, amely az új támogatások számszerűsítésére vonatkozó további magyarázatot tartalmazott, és részletes tájékoztatást kért a 41 millió euró visszafizetésének végrehajtásáról, valamint az említett határozat 2. cikkében említett adósságok Olympic Airways általi visszafizetésének bizonyítékairól.

10. A görög hatóságok 2003. június 26-án kelt levelükben válaszoltak. A tőkeinjekciós ügylet második szakaszát képező 41 millió euró visszafizetését illetően jelezték, hogy a támogatás visszatérítésére vonatkozóan 2003. augusztus hónap vége előtt határozatot kívánnak hozni, továbbá hogy a határozat jogi hatályát, valamint az alkalmazott eljárást megvizsgálták. Szintén megemlézték, hogy az Olympic Airways éppen megfizetni készült a 2,46 millió euró összegű adósságát, amellyel a repülőtereknek bérleti díj címén tartozott.

11. A 27,4 millió euró teljes összegű, az IKA (társadalombiztosítási igazgatóság) felé fennálló adósság vonatkozásában a görög hatóságok egy megállapodásra hivatkoztak, valamint 5,28 millió euró megfizetésére úgy, hogy ezen adósság tekintetében hitelezői türelemről nincs már szó.

gának hiányára utaltak, az alkalmazottak számára kiadott repülőjegyekre vonatkozó adatok hiányában.

12. A repülőtéri illeték címén a spatai repülőtér felé fennálló 33,9 millió eurós adósságot illetően az említett hatóságok azt állítják, hogy e repülőtér igazgatásának módja miatt nem rendelkeznek hatáskörrel. Utaltak azonban 4,83 millió euró kifizetésére egy erre vonatkozóan megkötött megállapodás alapján, bizonyítékot szolgáltatva ezzel a fenti összeg megfizetésére. Az említett megállapodás egyébként az adósság tizenkét negyedévi fizetéssel való kiegyenlítésére vonatkozik. Jelezték, hogy a teljes összeg 2005 áprilisában kerül kifizetésre.

14. Mivel nem volt elégedett a fenti nyilatkozatokkal, a Bizottság benyújtotta jelen keresetét, melyben azt kéri a Bíróságtól, hogy

— állapítsa meg, hogy a Görög Köztársaság — mivel nem tette meg az előírt határidőn belül a jogellenesnek és a közös piaccal összeegyeztethetetlennek ítélt támogatások (azok kivételével, amelyek az IKA járulékaira vonatkoznak) visszafizetéséhez szükséges valamennyi intézkedést a [...] határozat 3. cikkének megfelelően, vagy legalábbis nem tájékoztatta a Bizottságot az e határozat 4. cikke alapján meghozott intézkedésekről — nem teljesítette a fenti cikkekből és a Szerződésből eredő kötelezettségeit;

13. A „spatosimo” adónak megfelelő 61 millió eurós adósságot illetően a görög hatóságok utaltak egy 22,8 millió eurós kifizetésre az ebben a tárgyban megkötött megállapodások alapján. Bizonylatokat mutattak be ezen összegre, valamint egyéb kifizetésekre vonatkozóan. A minisztériumokkal és a közintézményekkel szemben fennálló 28,9 millió eurós adóssággal kapcsolatban az említett hatóságok a szóban forgó kötelezettség meghatározása pontossá-

— kötelezze az alperest a költségek viselésére.

15. A görög kormány arra kéri a Bíróságot, hogy utasítsa el a keresetét és kötelezze a Bizottságot a költségek viselésére.

II — Álláspont

- a határozat nemzeti jogrendben való alkalmazásáról szóló 3185/2003 sz. törvény (a továbbiakban: a görög törvény)⁵ következményeire.

A — *Előzetes észrevételek*

16. Az iratok alapján a Bizottság és a Görög Köztársaság közötti vita három különböző tárgykörre vonatkozik:
- 41 millió euró visszatéríttetésére. Itt a határozat 1. cikkében meghatározott, a szerkezetátalakítási támogatás második részéről van szó, amelyet az Olympic Airways részére 1998 szeptemberében fizettek ki. Erről az összegről az e határozat 3. cikkének (1) bekezdése is kifejezetten említést tesz;
  - a határozat 2. cikkében meghatározott „új támogatás” visszatéríttetésére. Ennek összege nem szerepel kifejezetten magában a határozatban. Ennek a támogatásnak a különböző elemeit, valamint a megfelelő összegeket a határozat indokolásának 200–209. pontja tartalmazza;
17. Azt javasoljuk, hogy elemzésünket a harmadik tárgykörrel kezdjük, tekintettel arra, hogy a nemzeti jogrendben ez önmagában megakadályozhatja a határozat végrehajtását azáltal, hogy jogilag ellehetetleníti a támogatás visszatéríttetését azokból az esz-közökből, amelyekkel az Olympic Airways az említett határozat elfogadásakor még rendelkezett. Ezenkívül, feltéve hogy a görög törvény megnehezíthetné, sőt megakadályozhatná a határozat hatékony végrehajtását, felmerül a kérdés, hogy vajon a fenti törvény elfogadása nem minősül-e önmagában a közösségi jogból eredő kötelezettség nemteljesítésének.
18. Mint ahogyan azt már az ezen indítvány 2. pontjában említettük, a jelen ügy kizárólag a határozatból eredő kötelezettségek állítólagos nemteljesítésére korlátozódik. Ezért az e határozat alapjául szolgáló tények vagy körülmények mérlegelésében vétett állítólagos hibákból vagy pontatlanságokból levezetett érvelések a jelen eljárás keretében nem fogadhatók el⁶.

5 — FEK Å 229/26.9.2003.

6 — Lásd a 226/87. sz., Bizottság kontra Görögország ügyben 1988. június 30-án hozott ítélet (ÉBHT 1988., 3611. o.) 11. pontját; a C-74/91. sz., Bizottság kontra Németország ügyben 1992. október 27-én hozott ítélet (ÉBHT 1992., I-5437. o.) 10. pontját és a C-404/97. sz., Bizottság kontra Portugália ügyben 2000. június 27-én hozott ítélet (ÉBHT 2000., I-4897. o.) 57. pontját.

B — A görög törvény

19. A Bizottság először a válaszban tesz említést a görög törvényről. Nyilvánvalóan nem volt olyan helyzetben, hogy annak elfogadását figyelembe vegye. A Bíróság Hivatala 2003. szeptember 25-én vette nyilvántartásba a keresetlevelet, miközben az említett törvényt 2003. szeptember 26-án tették közzé a *Görög Köztársaság Hivatalos Lapjában*.

20. A Bizottság megállapítja, hogy a görög törvény 27. cikkében megteremtette az Olympic csoport szerkezetátalakításához szükséges keretet. Ez a beavatkozás az alkalmazott átvételén felül magában foglalta a korábbi Olympic Airways társaság minden adósságtól mentes eszközeinek — azaz a repülőgépek, a rájuk vonatkozó állami garanciák, a repülési jogok, amelyeket általában „slots”-nak neveznek, a név, a piaci részesezés, a szerződéses kapcsolatok és a különböző érvényesíthető követelések — átruházását egy új, „Olympic Airlines” elnevezésű társaságra úgy, hogy a régi társaság adósságainak ezen új társaságtól való visszatérítésére a továbbiakban már nincs lehetőség. Ez utóbbi társaság tehát, amelyre az Olympic Airways passzívái nem szálltak át, a korábbi társaság hitelezőivel szemben különleges védelmi rendszerbe került. Ezenkívül, az Olympic Airways társaság egyéb részlegeivel szemben is hasonló bánásmódot terveztek.

21. A Bizottság véleménye szerint azzal, hogy az új társaság, nevezetesen az Olympic

Airlines eszközeit a hitelezőkkel szembeni különleges védelmi rendszer alá helyezték, a nemzeti hatóságok megakadályozták a támogatások határozat szerinti visszatérítését. Ugyanakkor az Olympic társaságnál elsősorban a passzívák maradtak, így nem rendelkezik a vonatkozó adósságok kiegyenlítéséhez szükséges eszközökkel. A támogatás hatékony visszatérítésének ily módon történő megakadályozását tehát jogalkotási szinten tervezték meg, és nagyrészen már meg is valósították.

22. A Bizottság egyébként úgy véli, hogy jelen esetben nem a támogatásban kedvezményezett társaság leányvállalatának létrehozásáról, hanem a csoport másik társaságára történő átruházásról van szó. Ily módon a görög állam, mint az érintett társaságok kizárólagos vagy elsődleges részvényese, biztosította az Olympic Airways és az Olympic Airlines közötti gazdasági folytonosságot egy olyan szerkezetátalakítási művelettel, amely a korábbi Olympic Airways vállalkozás leginkább jövedelmező eszközeinek mindennemű ellenszolgáltatás nélküli átruházását foglalta magában az új társaság javára. A görög törvény értelmében az új társaság a korábbi vállalkozás hitelezőivel szemben védelem alatt áll. Következésképpen, majdnem egy évvel a határozat elfogadását követően a görög állam olyan jogi intézkedéseket tett, amelyek a nemzeti jog szintjén akadályozzák meg a támogatások hatékony visszatérítését. Azzal, hogy így megkísérelte megakadályozni a határozat hatékony érvényesülését, ez az állam pontosan az ellenkezőjét tette annak, mint amit a fenti határozat alapján tennie kellett volna.

23. Viszonzásában a görög kormány nem ad egyértelmű választ a görög törvény

céljaira, továbbá gazdasági és jogi következményeire vonatkozó érdemi feltételezésekre.

ciójának megkönnyítése. Ez tette lehetővé a görög állam számára azt, hogy az Olympic Airways számára 1994 óta juttatott összes beruházásainak lehető legnagyobb részét visszakövetelje. Ez utóbbi a kezdetektől tájékoztatta a Bizottságot ezekről a kezdeményezésekről.

24. Elsődlegesen azt állítja, hogy a Bizottság érvelése elfogadhatatlan, tekintettel arra, hogy a pert megelőző eljárás hiányában a Bizottság nem terjeszkedhetett túl a jelen eljárás tárgyán, nevezetesen a határozat Görög Köztársaság általi végrehajtásán. E tekintetben a görög kormány felhívja a figyelmet a Bizottság által az EK 88. cikk (2) bekezdése értelmében a 2004. március 16-i határozattal kezdeményezett, az állítólag az Olympic Airways számára juttatandó, új állami támogatásokra vonatkozó vizsgálati eljárásra. Ennek az eljárásnak az egyik legfontosabb tárgya pontosan a görög törvény, továbbá az Olympic Airways csoport fenti törvény alapján történő átszervezése volt. Addig, amíg az új támogatásokra vonatkozó, az EK 88. cikk (2) bekezdése szerinti vizsgálati eljárás tart, a Bizottság nem hozhat fel a fenti vizsgálat tárgyát képező érveket és jogalapokat. Máskülönben a korai feltételezésekkel befolyásolná annak eredményeit.

26. A fenti kormány végül úgy véli, hogy a görög törvény nem akadályozta meg a határozatban meghatározott állami támogatások visszatéríttetését. A visszatéríttetés folyamata autonóm módon megindult, és halad a görög jogi rendelkezésekkel összhangban.

27. A görög kormány érvelése, miszerint a Bizottságnak a görög törvényre vonatkozó érvelése elfogadhatatlan, számunkra nem tűnik tarthatónak. Etekintetben különbséget kell tenni egyrésztől annak vizsgálata között, hogy a fenti törvényben meghatározott műveletek összeegyeztethetőek-e az EK 88. cikk (1) bekezdésével, másrésztől a fenti törvénynek a határozat végrehajtására vonatkozó jogi és pénzügyi következményeinek értékelése között, amely határozat ráadásul megelőzte a törvény elfogadását.

25. A továbbiakban a görög kormány röviden ismerteti azokat az okokat, amelyek a görög törvény elfogadásához vezettek. Ez a törvény teremti meg az Olympic Airways társaság szerkezetátalakítási műveletének jogi alapját, amely művelet célja a társaság repülési tevékenységeinek mielőbbi átruházása, továbbá egyéb tevékenységei privatizá-

28. A jelenlegi kötelezettségzegés megállapítása iránti kereset keretében az egyetlen kérdés az, hogy a görög törvény állít-e jogi vagy gazdasági akadályokat a határozat hatékony végrehajtása elé.

29. Ez utóbbiból egyértelműen következik az, hogy célja azon támogatások behajtása, amelyek segítségével a görög állam jogellenesen támogatta az Olympic Airways társaság gazdasági és kereskedelmi tevékenységeit, és ezzel torzította a versenyt a polgári repülési ágazatban. A fenti cél elérése érdekében a visszatéríttetés pénzügyi következményeit a szóban forgó támogatásban részesített gazdasági tevékenységekért mind gazdasági, mind pénzügyi felelősséggel ténylegesen tartozó vállalkozásnak kell viselnie.

30. A Bizottság által a görög törvényről nyújtott és a görög kormány által nem cáfolt információkból következik, hogy alkalmazása azt eredményezte, hogy az Olympic Airways valamennyi légi közlekedési tevékenységének irányítása átkerült az új, Olympic Airlines társasághoz. Ez a művelet magában foglalta valamennyi eszköz „minden adósságtól mentes” átruházását úgy, hogy a nemzeti jog szerint lehetetlen legyen a korábbi Olympic Airways adósságait az új társaságtól behajtani, amelyhez az eszközök egy része átkerült.

31. Amennyiben a Bizottság által nyújtott információk helyesek, a fenti törvény alkalmazása a határozat hatékony végrehajtását megghiúsíthatja. Először, a támogatások Olympic Airways-tól való visszatéríttetése érdekében megtett lépések már nem vezethetnek a kívánt célhoz, tekintettel arra, hogy ez a társaság már nem rendelkezik a szóban forgó összeg visszafizetéséhez szükséges eszközökkel. Másodsor, a határozat célja, azaz a repülési ágazatban a valódi verseny visz-

szaállítása megghiúsulna, tekintettel arra, hogy az esetleges visszafizetés pénzügyi terhei már nem azokra a gazdasági és kereskedelmi tevékenységekre hárulnának, amelyeket az érintett támogatások jogellenesen kedvezményben részesítettek. Még abban a valószínűtlen esetben is, ha az Olympic Airwaysnek meglennének a támogatások visszatérítéséhez szükséges eszközei, az Olympic Airlines társaság élvezné valamilyeni, a jogellenesen kifizetett támogatásokból származó versenyelőnyt.

32. E tekintetben az Itálie és SIM2 Multimedia kontra Bizottság ítéletek⁷ különleges jelentőségűek, mint ahogyan arra a Bizottság is helyesen rámutat. Ezekben az ügyekben egy bajba jutott vállalkozás eszközeinek átruházásáról volt szó.

33. A fenti ítélet 76., 77. és 78. pontjában a Bíróság úgy vélte, hogy pusztán a közös piaccal összeegyeztethetetlen állami támogatások visszatéríttetésére vonatkozó követelmények miatt előzetesen nem zárható ki annak a lehetősége, hogy egy bajba jutott vállalkozás reorganizációs intézkedéseket fogantosszon. Ha azonban az ilyen vállalkozás a személy szerint őt érintő támogatásra vonatkozó formális vizsgálati eljárás ideje alatt feltétel nélkül hozhatna létre leányvállalatot, amelyre a legjövődmezőbb üzemeltetési tevékenységeit átruházná, ez annak

7 — A C-328/99. sz. és C-399/00. sz. ügyekben 2003. május 8-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-4035. o.).

elismerését jelentené, hogy bármely társaság elvonhat eszközöket az anyavállalattól a támogatások visszatéríttetése elől, ez pedig a támogatás behajtásával elérni kívánt hatásokat részben vagy egészben veszélyeztetné. Annak érdekében, hogy a határozat hatékonyan érvényesülhessen, és valódi verseny alakulhasson ki, a Bizottság kényszerülhet annak előírására, hogy a visszatéríttetés ne csak az eredeti cégre, hanem a neki átruházott termelési eszközök révén a tevékenység folytatását biztosító cégre is kiterjedjen azokban az esetekben, amikor az átruházás bizonyos elemeiből a két vállalkozás közötti gazdasági folytonosságra következtethetünk.

34. A jelen ügyben nem arról van szó, hogy a támogatások által kedvezményezett társaság leányvállalatot hozott volna létre, hanem arról, hogy jogalkotási aktus alapján a paszszívák többségét megőrző korábbi Olympic a csoport más társaságára ruházta elsődleges eszközeit. Számunkra úgy tűnik, hogy a görög állam, mint az érintett társaságok kizárólagos vagy elsődleges részvényese, jogalkotási segédlettel kívánta az Olympic Airways és az Olympic Airlines közötti gazdasági folytonosságot biztosítani a fent említett feltételek között. Ez a támogatások hatékony visszatérítésének a nemzeti jog szintjén történő akadályozását, valamint a torz versenyhelyzet fenntartását jelenti.

35. A fentiekből következik, hogy a görög törvény hatásai ellentétesek a határozattal, és ezért a görög kormány kötelezettségszegését

idézük elő a fenti határozatból rá háruló kötelezettségek hű végrehajtása tekintetében. Továbbá meg kell jegyeznünk, hogy a fenti kormány köteles eltávolítani minden olyan akadályt, amit az említett törvény a határozatnak az általa elérni kívánt hatásokkal összhangban történő végrehajtása, azaz a támogatások által okozott versenytorzulás megszüntetése elé állít.

36. Ez utóbbi feltételt azért említjük, mert nyilvánvalóvá kívánjuk tenni azt, hogy a támogatások esetleges visszafizetése oly módon, hogy az nem a ténylegesen kedvezményezett gazdasági tevékenységeket terheli, nem tekinthető a határozat megfelelő végrehajtásának. Azaz a visszafizetésnek ugyanazt kell eredményeznie, mint amit a határozat a versenyhelyzet feltételeire vonatkozóan elérni kívánt.

C — A 41 millió eurós támogatás visszatérítése

37. A határozat 4. cikke értelmében a Görög Köztársaság az említett határozatról való értesülés időpontjától számított két hónapos határidő alatt tájékoztatja a Bizottságot az annak alapján tett intézkedésekről.

38. A határozat 3. cikkének (2) bekezdése értelmében az ugyanezen határozat 1. és 2. cikkében meghatározott támogatás visszatéríttetését haladéktalanul végre kell hajtani a nemzeti jogszabályokban előírt eljárásoknak megfelelően, amennyiben azok lehetővé teszik a határozat azonnali és hatékony végrehajtását.

39. Ami a határozat 1. cikkében szereplő 41 millió eurós összeg behajtását illeti, amelynek tárgyában nem volt bizonytalanság, a görög kormány csak 2003. június 26-i levelében tájékoztatta a Bizottságot, hogy e támogatás behajtására vonatkozóan „2003. augusztus hónap vége előtt” határozatot kíván hozni. Végül 2003. szeptember 25-én az illetékes hatóságok elfogadták azt a jogi aktust, amely megállapítja az Olympic Airways 41 millió eurós, kamatokkal növelt adósságát a görög állam felé. Ez az aktus a fenti kormány szerint a behajtáshoz szükséges jogcím.

40. Az adósság megállapítása végrehajtásának keretében az adósság összegére vonatkozó, fizetési meghagyást 2003. október 1-jén bocsátották ki. 2003. október 23-án az Olympic Airways a nemzeti jogszabályok rendelkezéseivel összhangban ellentmondással élt a fenti egyéni hatályú meghagyás ellen az illetékes közigazgatási bíróságnál, és ugyanakkor a fenti meghagyás végrehajtásának felfüggesztése iránti kérelmet nyújtott be. A 2004. január 26-i végzéssel a felfüggesztés iránti kérelmet elfogadták.

41. A tárgyaláson a görög kormány a 41 millió euró visszatéríttetésében bekövetkezett késedelem okaként a határozat 2. cikkében szereplő támogatások meghatározása és számszerűsítése során felmerült nehézségeket jelölte meg. Állítása szerint a Bizottsággal együtt kívánta a problémákat megoldani, a támogatás teljes összegének visszatéríttetése előtt. E kormány ezek után a magánszemélyek tartozásainak behajtására vonatkozó nemzeti közigazgatási jogszabályok alapján járt el.

42. Meg kell állapítani, hogy a határozatról való értesülés óta nem volt bizonytalanság a határozatból eredően a görög hatóságokat terhelő kötelezettségeket illetően. Ezenkívül, e határozat megszüvegezése világosan és pontosan különbséget tesz a 41 millió eurós támogatás és az érintett egyéb támogatások között. Ezért semmilyen jogi vagy gyakorlati akadály nem állt a Görög Köztársaság útjában, hogy a 41 millió euró behajtása érdekében a határozatban megjelölt határidőn belül eljárjon. Következésképpen a görög kormány, azzal, hogy késedelmesen járt el az érintett támogatás behajtása érdekében, nem teljesítette a határozatból eredő kötelezettségeit.

43. Nyilvánvaló az, hogy a fenti kormány első — késedelmes — lépése óta semmilyen előrehaladás nem történt a 41 millió euró visszatéríttetését illetően. Az ilyen késlekedés nem igazolható csupán a nemzeti jog rendelkezéseire való hivatkozással. A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata alapján a jogellenesen kifizetett támogatások visszatéríttetésére vonatkozó közösségi rendelkezések hiányában e visszatéríttetést elvben a vonat-

kozó nemzeti jogi rendelkezések alapján kell végrehajtani, amely rendelkezéseket azonban minden esetben a közösségi érdek teljes körű figyelembevételével és oly módon kell alkalmazni, hogy azok ne vezessenek a közösségi jog által megkövetelt visszatéríttetés gyakorlati ellehetetlenítéséhez⁸.

44. A jogellenes támogatások visszatérítésére vonatkozó határozatok megfelelő végrehajtásához fűződő közösségi érdek az ezen határozatok azonnali végrehajtását is magában foglalja. Mint ahogyan arra már egy korábbi alkalommal⁹ utaltunk, az időtartam, amelyen belül a torzított versenyfeltételek helyreállítását meg kell valósítani, gazdasági szempontból nem lényegtelen. A jogellenes állami támogatásokban részesített vállalkozások egyes esetekben olyan mértékben képesek torzítani a versenyfeltételeket, hogy a versenystruktúra tartós jelleggel módosul. Ezért szolgálja a jogellenesnek nyilvánított támogatások visszatéríttetéséhez előírt határidők betartásának kötelezettsége az EK 87. cikkben védett, nevezetesen a Közösségen belüli verseny torzulásának elkerüléséhez fűződő érdeket is. Ebből számunkra az következik, hogy a Bíróság által a visszatéríttetési kötelezettség nemteljesítésének vagy nem megfelelő teljesítésének igazolására szabott szigorú feltételeket az előírt hatá-

időn belüli nem teljesítésre is kell alkalmazni. Erre az esetre is vonatkoznak a „teljes lehetetlenség” feltételei.

45. Ezzel kapcsolatosan az iratokból nem derül ki az, hogy a görög kormány kitartóan törekedett volna a határozat végrehajtására akár a határidő lejárta előtt, akár annak lejárta után. Éppen ellenkezően, mint ahogyan a görög törvény következményeivel kapcsolatos elemzésünkben is kitűnik, a kormány a törvénytől fogva ha nem is teljesen ellehetetlenítette, de legalábbis megnehezítette a határozat megfelelő végrehajtását a nemzeti jogrendben. Ebből arra következtetünk, hogy a fenti kormány azon kötelezettségét sem teljesítette, hogy a határozat megkésve elkezdett végrehajtását odaadón folytatta volna.

D — A határozat 2. cikkében szereplő támogatások visszatérítése

46. A határozat 2. cikkében szereplő támogatások közös vonása, hogy valamennyi olyan különböző pénzügyi szolgáltatásokra vonatkozik, melyeket az Olympic Airways jogszabályok alapján vagy szerződésből kifolyólag fizetni tartozott, de amelyek nemfizetését vagy fizetésük elhalasztását a görög állam eltűrte.

8 — A fent hivatkozott Bizottság kontra Portugália ítélet 55. pontja.

9 — Lásd a C-404/00. sz., Bizottság kontra Spanyolország ügyre vonatkozó indítványunk (2003. június 26-án hozott ítélet, ÉBHT 2003., I-6695. o.) 18. pontját.

47. A jelen ügyben érintett illetékek, díjak, szerződéses kötelezettségek és adók különböző kategóriáinak összegeit a határozat indokolásának 205–209. pontja pontosította.

48. A határozat a fenti intézkedések támogatásnak való minősítése, az összegek meghatározása és behajtásuk módja vonatkozásában vitát eredményezett a Bizottság és a görög kormány között, amely a jelen eljárás folyamán is tart.

49. A vita három tárgykört érint:

— Először, a különböző adósságok tartós nemfizetésének állami támogatássá való minősítése;

— Másodszor, a különböző esetekben érintett összegek meghatározása;

— Harmadszor, a fenti összegek behajtása érdekében elért megállapodások.

50. A görög kormány álláspontja szerint a határozat 2. pontjában szereplő támogatások nem egészen azonosak az abban szereplő összegekkel, hanem inkább ezen adósságok nemfizetésének tartós eltűréséből eredő „előnynek” felelnek meg. E tekintetben figyelembe kellene venni a nemfizetés tartósságának a fenti kormány általi eltűrése és a magánbefektető által esetleg tanúsított tűrés közötti különbséget.

51. Először is utalunk azon észrevételünkre, miszerint egy olyan eljárásban, amelynek tárgya valamely közösségi jogi aktus végrehajtása során bekövetkezett kötelezettségszegés, az aktus jogszerűsége sem részben, sem egészben nem vitatható. Ha a görög kormány vitatni kívánta volna a különböző adósságok tartós nemfizetését állami támogatássá való minősítésének jogszerűségét, megsemmisítés iránti keresetet kellett volna indítania¹⁰.

52. A teljesség kedvéért hozzátesszük, hogy a támogatás fogalma általánosabb a szubvenció fogalmánál, mert nemcsak az olyan pénzbeli juttatásokat foglalja magában, mint amilyenek maguk a szubvenciók, hanem azokat a beavatkozásokat is, amelyek különböző formában a vállalkozások költségvetésére általában nehezedő terheken enyhítenek, és ezáltal, jöllehet a szó szoros értelmében véve nem tekinthetők szubvencióknak, azokkal azonos jellegűek és hatásúak¹¹.

¹⁰ — Lásd a 6. lbjegyzetben hivatkozott ítéleteket.

¹¹ — A C-387/92. sz. Banco Exterior de España-ügyben 1994. március 15-én hozott ítélet (EBHT 1994., I-877. o.) 13. pontja.

53. Az ilyen támogatások különösen alkalmasak a verseny torzítására, mivel a vállalkozások működési költségeit különösen csökkentik azok hátrányára, akik rendszeresen teljesítik adó- és szerződéses kötelezettségeiket.

54. A verseny fentiekből következő torzulásai csak a kamatokkal és pénzbírságokkal növelt adóssághátralék azonnali és teljes megfizetésével küszöbölhetnek ki. Ezenkívül, az adós számára rendelkezésre álló kedvezményes fizetési feltételek önmagában jelentős előnyt jelenthetnek mindenekelőtt akkor, amikor az adós pénzügyi nehézségekkel küzd, mivel — az általános kereskedelmi gyakorlattól eltérő módon — lehetővé teszi számára pénzügyi kötelezettségeinek rendszeres megkerülését.

55. Végezetül, az az érvelés, amely szerint hasonló helyzetben egy magánhitelező az adóhatóságokkal és a görög repülőterekkel azonos módon járt volna el, számunkra nem tartható. Éppen ellenkezőleg, az adós fizetésképtelenségének komoly veszélye esetén a magánhitelező a lehető legrövidebb időn belül és minden eszközzel a hátralévő összegek kifizetésére törekedett volna.

56. Ami az Olympic Airways társaság által visszafizetendő támogatás meghatározását illeti, a görög kormány fenntartja álláspontját, miszerint a határozat 2. cikkében szereplő összegeket a határozat indokolásának 205–209. pontja csak megközelítő pontos-

sággal határozza meg. Ezért a jelen keresetnek a fenti cikk pontatlansága miatt az abban szereplő összegekre vonatkozó részét el kellene utasítani.

57. A kérdés tehát az, hogy a Bizottság a jogellenes támogatások visszatéríttetését elrendelő határozataiban köteles-e minden esetben pontosan megállapítani a visszatérítendő összegeket.

58. E tekintetben meg kell állapítani, hogy sem az ítélkezési gyakorlat, sem a közösségi jog egyetlen rendelkezése nem írja elő azt, hogy a Bizottság, amikor a közös piaccal összegegyeztetetlennek nyilvánított támogatás visszatérítését rendeli el, köteles lenne megállapítani a visszatérítendő támogatás összegét. A Bizottság érvényesen szorítkozhat a kedvezményezettnek a szóban forgó támogatások visszatérítésére vonatkozó kötelezettségének általánosságban történő megállapítására, a nemzeti hatóságokra hagyva a visszatérítendő támogatás pontos összegének kiszámítását. Ez a feladat a tágabb körű jóhiszemű együttműködési kötelezettség kategóriájába esik, amelyet mind a Bizottságnak, mind a tagállamoknak tiszteletben kell tartaniuk az EK 88. cikk végrehajtása során.

59. A jelen ügyben a visszafizetendő összegek könnyen megállapíthatóak a határozat 2. cikkének, továbbá indokolása 205–209. pontjainak együttes olvasata alapján. Ha e tekintetben továbbra is bizonytalanság áll fenn, azt az együttműködés keretén belül kell tisztázni.

60. A Bizottság és a görög kormány 2003. február és szeptember közötti levélváltásából az következik, hogy ez utóbbi vitatja a határozat 2. cikkében megállapított támogatás fogalmát és a visszatérítendő összeget. A fenti kormány ezenkívül olyan jogi problémákat hoz fel, amelyek állítólagosan lehetlenné tették a fent említett 2. cikk végrehajtását a nemzeti jogrendben, továbbá hatáskörének hiányára hivatkozik arra vonatkozóan, hogy elrendelje a spatai repülőtér számára az Olympic Airways társaság reptéri illetékhátralékainak behajtását.

61. Mindenesetre nyilvánvaló az, hogy a fenti kormány megkezdte a 2. cikk bizonyos elemeinek végrehajtását, jóllehet késlekedve és nem túl meggyőzően:

- a) a bérleti díj címén a repülőterek felé fennálló 2,46 millió eurós adósság megállapítási eljárás tárgyát képezi abból a célból, hogy a behajtási időszak megkezdődhessen;
- b) az Olympic Aviation részére értékesített üzemanyag és pótalkatrészek utáni HÉA-t a törvényes bírságokkal és kamatokkal növelten kell megfizetni a 2003. évre vonatkozó HÉA-bevallás keretében;
- c) a repülőtéri illeték címén a spatai repülőtér felé fennálló 33,9 millió eurós adósságra vonatkozóan az Olympic Airwayszel 2002. április 2-án kötöttek adósságrendezési megállapodást, amely alapján a fenti társaság bevételeit közérdekű szolgáltatásnyújtás jogcímén átutalják;
- d) a „spatosimo” adónak megfelelő 61 millió eurós adósságot illetően a görög kormány bizonyos számú kifizetésre utal, amelyek közül bizonylatokkal tanúsítja egy 22,8 milliós összeg kifizetését. Végezetül a fenti kormány azt állítja, hogy elküldte a Bizottságnak a fenti adósságrendezési megállapodásnak a másolatát, amely a „spatosimo” vonatkozásában egy 58,3 millió eurós összeg Olympic Airways általi kifizetését írta elő 48 havi részletben. E megállapodás helyébe — 2004. március 31-én — egy második megállapodás lépett, amely szintén 4 évre szólt. A Bizottság szerint ez utóbbi megállapodást nem tartották be;
- e) a minisztériumokkal és a közintézményekkel szemben fennálló 28,9 millió eurós adósság a görög kormány álláspontja szerint leszámítható az Olympic Airways társaság követeléseiből, így kifizetésükre nincs szükség. A követelésre vonatkozó könyvelési bizonyíték hiányában azonban azok fennállását a Bizottság még nem állapította meg.

62. Fentiek alapján megállapítjuk, hogy a görög kormány nem teljesítette a határozat 2. cikkéből eredő kötelezettségeit. Amennyiben a fenti kötelezettségeinek eleget is tett, azt a fenti kormány késedelmesen és jelentős hiányosságokkal tette, úgy, hogy magatartását még a teljes lehetetlenség alapján sem tudta indokolni.

63. Megelégedhetnénk e megállapításokkal, ha a görög törvényt időközben nem hozták

volna meg. A fenti törvény alkalmazása, mint ahogyan azt a jelen indítvány 19–22. pontjában kifejtettük, azt eredményezheti, hogy az Olympic Airways társasággal kötött adósságrendezési megállapodás végrehajtása, a megfelelő eszközök hiányában, teljesen vagy részben ellehetetlenül. Ezenkívül, ez utóbbi társaság eszközei többségének átruházása az Olympic Airlinesra nemzeti szinten megakadályozza a támogatás visszatéríttetését attól a társaságtól, amely a támogatásban részesült gazdasági tevékenységeket átvette. A határozat végrehajtásának ilyen akadályozása önmagában lehetővé teszi annak megállapítását, hogy a görög kormány nyilvánvalóan nem teljesítette az említett határozat 2. és 3. cikkéből eredő kötelezettségeit.

III — Véggöveketkeztetések

64. Fentiek alapján indítványozzuk a Bíróság számára, hogy adjon helyt a Bizottság keresetének, és az alábbiak szerint határozzon:

„1) A Görög Köztársaság — mivel nem tette meg az előírt határidőn belül a jogellenesnek és a közös piaccal összeegyeztethetetlennek ítélt támogatások (azok a kivételével, amelyek a társadalombiztosítás nemzeti rendszerének járulékaikra vonatkoznak) visszafizetéséhez szükséges valamennyi intézkedést a Görögország által az Olympic Airways részére nyújtott támogatásokról szóló, 2002. december 11-i 2003/372/EK bizottsági határozat 3. cikkének megfelelően — nem teljesítette a fenti határozatból és az EK-Szerződésből eredő kötelezettségeit.

2) A Görög Köztársaságot kötelezi a költségek viselésére.”